

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

ГОЛОВКО Юлія Григорівна

УДК 35-048.35:347.97/.99

**РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ ЯК СТРУКТУРНА СКЛАДОВА
МОДЕРНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

25.00.01 – теорія та історія державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор
ВОЙТОВИЧ Радмила Василівна,
Інститут підготовки кадрів державної служби
зайнятості України, ректор.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор,
заслужений працівник освіти України
РАЧИНСЬКИЙ Анатолій Петрович,
Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
професор кафедри регіональної політики;

кандидат наук з державного управління
ВЛАСЕНКО Сергій Геннадійович,
ТОВ «Факторинг-фінанс»,
фінансовий директор.

Захист відбудеться 21 вересня 2021 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, ауд. 205.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17.

Автореферат розісланий 21 серпня 2021 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. З. Масик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Попри значні труднощі й перешкоди наша країна невпинно рухається в напрямку комплексного реформування та євроінтеграції. Суспільство очікує від влади впевнених дій, професіоналізму, відповідальності та динамічних змін і покращення в усіх сферах його життєдіяльності. Право людини на судовий захист є основоположним, конституційним правом. І саме на державу покладено обов'язок гарантувати своїм громадянам ефективні засоби юридичного захисту та право на справедливий суд відповідно до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Українська спільнота потребує результативного, доступного, відкритого й сучасного судочинства. Ці запити безсумнівно спонукають до змін та розвитку судової системи, її реформи.

Суддівське співтовариство свідоме необхідності змін у системі та готове брати участь в обговоренні пропозицій відповідних напрямів реформування. Адміністративна досконалість діяльності суду, професіоналізм суддів та працівників апаратів судів, продуктивний діалог із громадянами, максимально прозора діяльність судів, новітні інформаційні технології – усе це разом гарантуватиме результативність правосуддя в цілому, а відтак – довіру суспільства до судів.

Вагомий внесок у розроблення теоретичних основ обраної проблематики зробили такі науковці, як: М. Булкат, Ф. Віапіана, С.Власенко, А. Городовенко, Н. Кваснецька, Н. Крючко, Н. Малишкіна, А.Рачинський, І. Філінюк, Н. Філіпенко та ін. Дослідженням сучасного стану та проблемних аспектів функціонування судової системи займалися А. Баштанник, Д. Вітюк, А. Гапонов, М. Гетманцев, І. Камінська, В. Колюх, М. Кравчик, В. Крикун, В. Олійник, Л. Олефіренко, Ю. Пілюков, А. Ремезок, Р. Шаповал та ін. Зарубіжний досвід функціонування судової системи вивчали О. Бринзанська, П. Казакевич, Д. Касьяненко, Н. Ключникова, В. Колюх, Т. Комарова, І. Лісна, К. Марисюк, А. Петрова, П. Рудик та ін. Шляхи реформування та удосконалення сучасної судової системи розроблялися та обґрунтовувалися такими науковцями, як: Є. Бурмака, Ю. Георгієвський, Н. Гук, С. Жуков, Б. Колос, І. Лимарь, М. Можаяєв, Н. Оріховська, М. Погорецький та ін.

Водночас, подальший розвиток реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України потребує наукового обґрунтування основних міжнародно-правових та європейських стандартів у сфері функціонування судової системи на сучасному етапі та перспектив реформування вітчизняної судової системи на їх основі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах комплексного наукового проєкту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України «Розвиток ринку праці в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0118U004241) та кафедральних тем: «Управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону в умовах децентралізації та регіональної демократії» (ДС № 0118U005266), «Дослідження проблематики розвитку прямих форм демократії в Україні в умовах децентралізації» (ДС №0118U003560), у процесі виконання яких дослідниця

виявила окремі напрями розроблення структури реформування судової системи як структурної складової сучасного модернізаційного розвитку України.

Мета та завдання дослідження. *Метою* дисертації є теоретико-методологічне обґрунтування шляхів реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі *завдання*:

- визначити сутність поняття судової системи та модернізаційного розвитку в сучасному науковому дискурсі;
- охарактеризувати систему принципів побудови судової системи та окреслити аксіологічні основи її реформування;
- систематизувати етапи становлення та розвитку судової системи в Україні, здійснити її загальну характеристику;
- проаналізувати основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері функціонування судової системи на сучасному етапі;
- запропонувати шляхи удосконалення судової системи України на основі європейського досвіду;
- окреслити напрями подальшої реформи судової системи та визначити її вплив на модернізаційний розвиток України;
- обґрунтувати перспективи удосконалення інституційного забезпечення функціонування судової системи.

Об'єкт дослідження – модернізаційний розвиток України.

Предмет дослідження – реформування судової системи в контексті модернізаційного розвитку України.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу – для деталізації об'єкта дослідження; узагальнення – для розкриття теоретико-методологічних засад реформування судової системи; порівняльний метод та метод систематизації – для вивчення нормативно-правового забезпечення функціонування судової системи; системний метод – для розкриття концептуальних основ реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України; логічний, діалектичний, метод узагальнення, комплексного і системного підходів – для вдосконалення понятійного апарату дослідження; статистичного аналізу, порівняння та узагальнення – при дослідженні особливостей реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України; графічний – для наочного зображення визначених тенденцій; моделювання – для розроблення напрямів реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України; абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення й формулювання висновків та пропозицій.

Методологічною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема офіційні публікації міжнародних організацій.

Інформаційну та емпіричну базу дослідження становили нормативні документи органів державної і регіональної влади, статистичні та соціологічні дані, матеріали, опубліковані в періодичних виданнях та мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні шляхів реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Найбільш суттєві результати дисертаційної роботи, що містять наукову новизну, конкретизовано в таких наукових положеннях:

уперше:

– запропоновано концептуальну схему реформування судової системи як структурної складової сучасного модернізаційного розвитку України з метою визначення необхідності створення умов максимальної реалізації права на судовий захист, забезпечення доступного, ефективного, справедливого, сучасного правосуддя та закріплення в суспільній свідомості принципу верховенства права, основними заходами якої є: реорганізація місцевого судочинства; оптимізація ресурсного забезпечення діяльності Вищого антикорупційного суду; вдосконалення методики розрахунку ставок судових зборів за категоріями справ; запровадження системи моніторингу діяльності органів судової влади; дотримання регламенту прозорого планування бюджету судової системи України; створення можливостей для відкритої взаємодії органів судової влади з громадськістю; розроблення єдиного стандарту якості роботи органів судової системи; посилення інформаційного забезпечення судової системи України шляхом запровадження інструментів електронного судочинства у національну судову систему України та перенесення частини процедур в електронний формат;

удосконалено:

– базові поняття дослідження, а саме: 1) «судова система» – у контексті застосування в національному законодавстві його запропоновано розуміти як зовнішньо та внутрішньо упорядкований комплекс усіх судів, що функціонують на засадах Конституції та законів України, на які покладено виключні повноваження щодо здійснення правосуддя; 2) «модернізаційний розвиток судової системи» варто розуміти як комплекс прогресивних соціально-економічних та культурно-політичних змін, які відбуваються у сфері функціонування судової системи, як результат процесів глобалізації, євроінтеграції, інформатизації суспільства з огляду на переформатування світового середовища, зорієнтованих на трансформацію судової системи, з одного боку, та зміцнення авторитетних позицій держави на міжнародній арені – з другого; 3) «реформування судової системи», під яким слід розуміти цілісну програму дій, спрямованих на ліквідацію її системних прогалин. Основною метою програми є перетворення механізмів державного управління судовою системою, в результаті чого очікується якісна зміна в організації роботи органів судової влади, враховуючи зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі країни;

– шляхи модернізації судової системи на основі аналізу міжнародного досвіду, в контексті якого необхідно: сформувати судову інфраструктуру і

забезпечити прозору та об'єктивну процедуру відбору суддів з чіткими термінами тривалості кожного етапу; вирішити проблему щодо термінів виконання судових рішень; сформувати єдину статистичну систему аналізу й оцінки судових справ у судах; забезпечити оптимальне навантаження на суддів яке гарантуватиме якість судових процедур та написання рішень; усунути будь-яку можливість політичного, економічного чи іншого впливу на систему судових органів влади; заповнити суддівські вакансії у повному обсязі для усунення надмірного навантаження на суддів; полегшити доступність правосуддя; забезпечити умови для формування органів судового самоврядування на основі рівності представництва суддівського складу та ін.;

– систему принципів побудови судової системи, яка включає: 1) загальні принципи: єдність судової системи; територіальність; спеціалізація, інстанційність; ієрархічність; самостійність; доступність; сучасність; діджиталізованість; прозорість; комунікаційна відкритість; 2) принципи, що передбачають вимоги до суддівського корпусу, а саме: збалансоване поєднання професійних і непрофесійних якостей суддів у здійсненні правосуддя; незалежність суддів; недоторканність суддів; незмінюваність суддів; інформаційно-комунікаційна грамотність суддів; добросовісність суддів та ін., що на відміну від існуючих підходів включає більш повний перелік принципів та підпорядковується сучасним викликам глобальних, інтеграційних і цифрових трендів розвитку держави та суспільства;

набули подальшого розвитку:

– основні напрями подальшого реформування судової системи як структурної складової сучасного модернізаційного розвитку України. При цьому необхідними є: перевірка рівня реалізованості та ефективності діючої моделі формування суддівського корпусу, зокрема щодо тривалості конкурсних процедур та кількості стадій добору, а також процесу призначення на посади суддів відповідно до вимог щодо їх політичної незаангажованості, прозорості та конкурсного відбору з елементами залучення громадськості; підвищення рівня професійної підготовки суддівського корпусу; досягнення незалежності судової системи загалом та суддівського корпусу зокрема; підвищення морально-етичних вимог до представників суддівського корпусу відповідно до міжнародних стандартів; підвищення загальної авторитетності суддівського корпусу серед населення та повернення довіри до судової системи тощо;

– чинники розвитку електронного судочинства, серед яких: єдина уніфікована інформаційна платформа для комунікацій між усіма учасниками судового процесу та іншими органами державної влади; чітко окреслені стандарти інформаційного контенту, яким повинна відповідати сукупність судових інформаційних ресурсів, електронних сервісів, електронних кіосків та ін.; достатнє фінансування процесів інформатизації судової системи і, як результат, висока потужність її програмно-апаратного забезпечення; відсутність дисонансу між сучасними інформаційними технологіями та консервативними процесуальними правилами;

– шляхи вдосконалення організаційного забезпечення діяльності судової влади, а саме: уточнення повноважень органів судової влади, в тому числі

конкретизація засад діяльності органів судової влади, внесення змін до порядку формування кадрового складу у Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, вдосконалення процедури притягнення суддів до відповідальності за вчинені правопорушення; оптимізація процедури залучення присяжних, зокрема конкретизація критеріїв та процедури відбору, передбачення відповідальності за відмову у співпраці з органами правосуддя; конкретизація змісту поняття «конфлікт інтересів у діяльності судді» та ін.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні положення, висновки та рекомендації, розроблені автором і запропоновані в дисертації, можуть бути використані у практичній діяльності органів державної влади при формуванні та реалізації державної політики реформування судової системи, а також у навчальних закладах, які здійснюють підготовку за спеціальностями в галузі знань «Публічне управління».

Наукові висновки та теоретичні положення дисертаційної роботи фактично доведені до рівня конкретних пропозицій і практичних рекомендацій для використання в галузі державного управління. Зокрема, результати дослідження були використані у практичній діяльності Національного агентства кваліфікацій (довідка про впровадження від 12.05.2021 №01/01.01-07/185-2), Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу (довідка про впровадження від 01.07.2021 №15/94-21) та Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України (довідка про впровадження від 04.03.2021 №88/00/21).

Отримані результати можуть бути застосовані для подальших науково-дослідних розробок теоретико-методологічних питань, пов'язаних із реформуванням судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України.

Особистий внесок здобувача. Основні теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, що характеризують його наукову новизну і практичне значення результатів, отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи були презентовані та обговорені на: круглому столі до Дня захисника Вітчизни «Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників ООС (АТО)» (м. Київ, 16 жовтня 2019 року), III-ій Всеукраїнській інтернет-конференції «Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації» (м. Київ, 15 квітня 2020 року), круглому столі до Дня захисника Вітчизни «Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників ООС (АТО)» (м. Київ, 19 жовтня 2020 року), I Міжнародній науково-практичній конференції «Topical issues of modern science, society and education» (м. Харків, 8-10 серпня 2021) та II Міжнародній науково-практичній конференції «Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects» (м. Берлін, Німеччина, 1-3 серпня 2021 року).

Публікації. Наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в 10 наукових працях, у тому числі в 4 статтях, опублікованих у фахових виданнях з

державного управління, 1 публікації в іноземному фаховому виданні та 5 тезах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Її основний текст викладено на 210 сторінках, загальний обсяг становить 249 сторінки і включає 301 найменування використаних джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір, актуальність і стан розробки теми дисертаційної роботи, подано її загальну характеристику, вказано на зв'язок дисертації з науково-дослідними роботами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, охарактеризовано методологічну базу, наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та опублікування результатів дослідження.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методологічний аналіз реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку держави»* – визначено сутність поняття судової системи та модернізаційного розвитку в сучасному науковому дискурсі; охарактеризовано систему принципів побудови судової системи та окреслено аксіологічні основи її реформування.

З'ясовано, що проблеми судової влади ґрунтовно в українській юридичній науці доволі довго не вивчалися, тому що система судових органів досліджувалася нею не з точки зору поняття влади, а з погляду організації судової діяльності. Потім увагу сконцентрували переважно на процесуальних аспектах, а власне поняття «судова влада» було зафіксоване в Конституції зовсім недавно. Отже, наукове усвідомлення інституцій судової влади, їх співпраці з іншими соціальними інститутами, значення судової влади у процесі втілення державної влади, взаємозалежності та зв'язків судових органів у межах судової системи набуває дедалі більшої актуальності.

Зроблено висновок, що на сучасному етапі правовою наукою напрацьовано три суттєво різні підходи до трактування поняття «судова система», зокрема це: 1) система державних судів; 2) система державних судів та альтернативних недержавних судів, а також інших державних органів, які підтримують діяльність судів; 3) у вузькому та широкому розумінні відповідно до першого та другого підходів. Таким чином, судова система вважається елементом системи судової влади; суд є одним із судових органів; при цьому поняття «система судоустрою» вважається раціонально неправильним, тому що власне судоустрій є системою та організаційною будовою системи судових органів. Тому не варто застосовувати останнє в законодавстві.

У процесі дослідження з'ясовано, що даючи характеристику організаційним положенням судової влади й нормам формування судової системи можливо визначити кілька притаманних їм ознак і неодмінних вимог. Такі норми:

а) генерують самостійну систему, яка формує судовий устрій держави, мета якої – гарантувати формування та постійне функціонування демократичної й ефективної судової системи;

б) на нормативному рівні визначають спільні обов'язкові принципи щодо формування судової системи, будови її органів;

в) віддзеркалюють своєрідність традицій судочинства держави та властивостей принципів органів судової влади в державному процесі;

г) мають відповідати економічним можливостям країни та запитам суспільства.

З урахуванням викладеного вище норми організації судової системи можна окреслити як історично започатковані відповідно до теорії та практики судів, зумовлені ідейно-політичним та економічним ступенем розвитку соціуму нормативно визначені принципи, які встановлюють найважливіші вимоги та відображають логічність організації судової системи держави, формують її суть та своєрідні ознаки, а також окреслюють вектори становлення.

Встановлено, що можна виокремити різного роду критерії систематизації принципів судової системи. Зважаючи на теорію права, виокремлюють міжгалузеві й галузеві (своєрідні) принципи. У даному разі до міжгалузевих можна зарахувати принципи, характерні не тільки для судоустрою, а й інших сфер права, наприклад державного права, цивільно-процесуального чи кримінально-процесуального права. До таких принципів належать: принцип єдності судової системи, її організації згідно з адміністративно-територіальним устроєм держави (принцип територіальності), принцип фінансування судів з бюджету тощо. Натомість до галузевих у даному випадку слід зарахувати такі, які характеризують виключно будову судової системи держави, скажімо принцип інстанційності. Відповідно до способу визначення на рівні законів принципи судової системи можна класифікувати на безпосередньо сформовані у певних нормах права (норми-принципи) та принципи, виведені власне із норм. Відповідно до особливостей нормативного джерела, що закріплює принципи, можна говорити про конституційні принципи організації судової системи та принципи, які зафіксовані в законах про судоустрій.

Визначено, що головними засадами становлення судової системи є: (а) відповідність меті й завданням, які поставлені перед органами судової влади згідно з чинним законодавством; (б) відповідність економічним можливостям країни; (в) відповідність вимогам суспільства.

Доведено, що суб'єктивне виявлення правозастосовчої діяльності, опосередковане особистістю судді з його власним внутрішнім світом та цінностями, дає змогу вивчати індивідуальність судді як аксіологічний феномен, оскільки саме закладені упродовж життя цінності в перспективі є суб'єктивною стороною правозастосовчої діяльності. Під час ухвалення судових рішень, здійснюючи судочинство, судді послуговуються не тільки законодавством, а й певною власною ідеологією. Світоглядні, зокрема й моральні, ціннісні орієнтири вважаються аксіологічним базисом, який характеризує правозастосовчу діяльність її суб'єкта.

Зроблено висновок, що феномен судового розсуду передбачає не тільки використання на практиці готового знання юридичних норм, принципів права, а й охоплює світоглядні ціннісні орієнтири – індивідуальні погляди, поняття і плани

судді. Однак світоглядні цінності суб'єкта правозастосовчої діяльності повинні бути конгруентними узагальненим правовим ціннісним орієнтирам. Саме через це виникає питання щодо меж судового розсуду. У тому разі, коли особисті й суспільно допустимі аксіологічні світоглядні основи не збігатимуться, мова йтиме також про межі судового розсуду, які дають змогу зорієнтувати правозастосування в напрямку, що є найбільш компромісним між суспільною етикою та правом.

Виділено дві важливі категорії, які спричинюють аксіологію судового розсуду, – ступінь особистих і суспільних світоглядних ціннісних орієнтирів у судовому розсуді. При цьому особисті світоглядні ціннісні орієнтири суб'єкта судового розсуду перебувають у безперервному взаємозв'язку із визнаними в соціумі усталеними цінностями. Переважно співвідношення ступеня індивідуальних та суспільних світоглядних цінностей вважається конгруентним, в іншому випадку протиріччя між ними можна розглядати як діалектичне, що слугує подальшому прогресу системи права.

У **другому розділі** – *«Структурно-функціональний аналіз функціонування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України»* – систематизовано етапи становлення та розвитку судової системи в Україні, здійснено її загальну характеристику; проаналізовано основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері функціонування судової системи на сучасному етапі.

Спираючись на хронологічний аналіз нормативно-правових актів, за допомогою яких у період незалежності України регулювалося функціонування судової системи, можна виділити сім головних стадій її розвитку. I стадія (липень 1990 – червень 1992 рр.) – пострадянський період. З моменту, коли 24 серпня 1991 року під час позачергової сесії Верховної Ради УРСР в урочистій обстановці було утворено самостійну Українську державу, Українська РСР юридично перестала існувати. У квітні 1992 року парламент затвердив Концепцію судово-правової реформи в Україні, відповідно до якої передбачалося: 1) забезпечити самостійність і незалежність судових органів від впливу законодавчої та виконавчої влади; 2) втілити демократичні принципи правосуддя; 3) напрацювати систему законів щодо судоустрою, що дало б змогу гарантувати незалежність судової влади; 4) гарантувати спеціалізацію судів; 5) максимально наблизити суди до громадян; 6) чітко окреслити компетенцію різних ланок судової системи; 7) забезпечити право особи на незалежний і неупереджений суд. II стадія (липень 1992 – червень 1996 рр.) – фундаментальний період. Концепція судово-правової реформи в Україні як програмний документ мала велику вагу, хоча фактичні заходи стосовно судової реформи значно відрізнялися від прогнозованих. Зокрема, до ухвалення Конституції України у червні 1996 року було ухвалено низку нормативних актів стосовно судової діяльності. III стадія (липень 1996 – червень 2001 рр.) – засадничий період. Після ухвалення Конституції України у червні 1996 року було визначено нову систему судоустрою, зафіксовано гарантії права на судовий захист, встановлено головні принципи виконання судочинства. На всі правовідносини, які існують у країні, поширилася юрисдикція судів. IV стадія (липень 2001 – січень 2002 рр.) – період малої судової реформи. 21 червня 2001 року прийнято низку

законів, відповідно до яких було внесено зміни до пакету законів, які регулювали питання судоустрою, статусу суддів та судочинства. Зазначені зміни дістали назву «малої судової реформи» та пов'язані передусім із формуванням єдиної системи судів загальної юрисдикції. V стадія (лютий 2002 – квітень 2006 рр.) – реструктуризаційний період. Закон визначив трирічний термін для організації адміністративних судів. Повноваження стосовно організаційного забезпечення функціонування судів делеговані новій системі – державній судовій адміністрації, (сформована в системі виконавчої влади спеціально з метою забезпечення на організаційному рівні роботи судів), підзвітній вищим органам суддівського самоврядування. VI стадія (травень 2006 – червень 2010 рр.) – період утвердження справедливого суду в Україні. У травні 2006 року було ухвалено Концепцію вдосконалення судівництва з метою утвердження справедливого суду в Україні, відповідно до якої планувалося вжити низку заходів, щоб гарантувати: 1) доступність правосуддя; 2) справедливість судового процесу; 3) незалежність, безсторонність і професіоналізм суддів; 4) юридичну врегульованість, однаковість судової практики та прозорість судових рішень; 5) дієвість судового захисту. VII стадія (липень 2010 – 2019 рр.) – новий період. Було започатковано важливу стадію розвитку судової системи України з ухваленням Закону України «Про судоустрій і статус суддів», який значною мірою трансформував ситуацію в секторі здійснення правосуддя. У травні 2014 року Президентом України став Петро Порошенко. В його передвиборчій програмі одним із пріоритетів визначалося здійснення реформ у судовій системі. За відповідний період було завершено формування структури системи судів загальної юрисдикції на чолі з вищими спеціалізованими судами; сформовано Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ; скасовано військові суди; запроваджено порядок добору кандидатів на посади суддів на принципах конкурсу і відкритості; уведено систему притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності; започатковано автоматизований механізм документообігу й розподілу справ тощо. VIII стадія (2019 – нинішній час) – новітній період. Верховна Рада затвердила перший етап судової реформи, початку якої протягом багатьох місяців вимагали від української влади представники громадськості та міжнародні партнери, зокрема й МВФ. Парламент узяв до уваги заклики, що проголошувалися останніми місяцями, та визнав ключовою роль міжнародних фахівців під час добору суддів. Важливість прийнятого документа полягає в тому, що відповідно до нього впроваджено нову систему відбору Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС), головного органу, який добирає та здійснює оцінку суддів, а також пропонує їх до призначення на посаду.

У процесі дослідження виявлено, що сучасна судова система України є комплексом усіх судів, об'єднаних компетенцією, завданнями, метою, організацією і функціонуванням. В її основу покладено принцип територіальності та спеціалізації, що базується на визначених Основним Законом принципах правосуддя. Це одна з основ державності, що має гарантувати правосуддя для кожної особистості та громадянина в порядку, встановленому чинною нормативно-правовою базою. Структуру судової системи України варто розглядати як цілісний

та взаємоузгоджений комплекс її компонентів. Стрижень даної структури – суди, довкола яких формуються та діють різні органи, покликані виконувати та організовувати кадрове, інформаційне, фінансове й інше забезпечення судів, формуючи підґрунтя для їх нормальної та результативної діяльності. Тим часом, у законодавчому регулюванні структури судової системи України залишається чимало нерозв'язаних питань, у тому числі стосовно роботи народних засідателів і присяжних тощо. Тому перспективою для подальших досліджень має бути напрацювання процедур залучення зазначених категорій осіб до участі у вчиненні правосуддя, а також покращення механізму створення певних допоміжних органів у структурі судової системи.

З'ясовано, що на сьогодні Європейський Союз співпрацює з великою кількістю сусідніх країн, які прагнуть увійти до його складу. В цьому контексті країни, які найближче підійшли до встановлених ЄС правових стандартів, отримують офіційний статус кандидата у члени Європейського Союзу. Відповідно до такої класифікації європейських країн їхні судові системи поділятимуться на три типи, зважаючи на ступінь реалізації демократичних і правових стандартів у сфері судоустрою, які є обов'язковими для членства у складі ЄС:

1. Судові системи країн, які додержуються максимально високих демократичних стандартів, зокрема і в галузі судоустрою (серед них - Франція, Німеччина, Англія та ін.). Їхній державний устрій – джерело запозичення досвіду для великої кількості сусідніх держав.

2. Судові системи країн, наймолодших членів Євросоюзу, в яких були можливості, порівнянні з українськими, проте вони продуктивніше їх застосували (серед них – Польща, Латвія, Литва, Естонія). Їхній досвід можна пристосувати до українського сьогодення, зважаючи на подібність головних характеристик. Ці держави, попри членство в Європейському Союзі, й надалі здійснюють судову реформу, і їх позитивний досвід у зазначеному контексті потрібно застосовувати й Україні.

3. Судові системи держав-кандидатів у члени Європейського Союзу. До судоустрою даних держав існують претензії з боку ЄС, і недовершеність їх судових систем та механізму судочинства – одна з головних перешкод для прийняття рішення щодо їх входження в Євросоюз (Хорватія, Македонія, Туреччина). Відтак Україні слід узяти до уваги терміни й послідовність утілення європейських стандартів у сфері реформування судоустрою у згаданих державах, тому що з ними у Євросоюзі максимально тісна співпраця.

Визначено, що подібна класифікація країн та їх судових систем дасть змогу в майбутньому найбільш продуктивно й аргументовано визначити необхідну для членства в ЄС будову національної судової системи, принципи її формування, мету та завдання, які вона повинна й може здійснювати.

Обґрунтовано думку про те, що в міжнародних і європейських документах для України заслуговують на увагу передусім положення про необхідність гарантування кожному права на справедливий суд та забезпечення незалежності судів і суддів, що нині є серйозною проблемою. Важливо осмислити особливості нового правового статусу Суду, його судової системи, оскільки Україна претендує

на членство в ЄС. При запозиченні кращого міжнародного та європейського досвіду державній владі необхідно творчо застосовувати його з урахуванням особливостей своєї судової системи. Практика потребує розуміння глибинної суті тих чи інших міжнародних стандартів судової системи, кваліфікованих суддівських кадрів, які були б здатні утверджувати в Україні верховенство права в інтересах захисту прав та свобод людини і громадянина. Цього необхідно дотримуватися при подальшому формуванні місцевих судів, Вищого суду з питань інтелектуальної власності, нових складів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя і Верховного Суду, гарантувати кожному право на справедливий суд, забезпечувати незалежність судів, виконання їх рішень, реально боротися з корупцією в судовій системі тощо.

У **третьому розділі** – *«Перспективи реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України»* – запропоновано шляхи удосконалення судової системи України на основі європейського досвіду; окреслено напрями подальшої реформи судової системи та визначено її вплив на розвиток України; обґрунтовано перспективи вдосконалення інституційного забезпечення функціонування судової системи.

Доведено, що зважаючи на те, що в українське судочинство вводяться міжнародні стандарти прав людини, судове функціонування має відповідати високим нормам європейського зразка. Адміністративне судочинство, своєю чергою, має прагнути досягти певних стандартів і втілити їх у життя. Для продуктивного застосування зарубіжної практики треба в належній частині взяти як базис європейську практику і реалізувати у процесі реформування адміністративного судочинства України. За результатами дослідження зарубіжної практики та опрацювання пропозицій європейських експертів рекомендується: займатися розвитком системи альтернативних напрямків вирішення спорів, про яку ведуться розмови багато років, однак відповідного впровадження її в національну правову систему так і не відбулося; запровадити збалансовану систему процесуальних фільтрів стосовно справ, які розглядаються в судах апеляційної та касаційної інстанцій; зміцнити процесуальні процедури створення єдності судової практики; переглянути предметну підсудність адміністративних справ.

У процесі дослідження обґрунтовано думку про те, що метою реформування судової системи як структурної складової сучасного модернізаційного розвитку України (див. рис. 1) є наступні положення: визначення необхідності створення умов для максимальної реалізації права на судовий захист, забезпечення доступного, ефективного, справедливого правосуддя та реальне утвердження в суспільній свідомості принципу верховенства права.

Визначено, що завданням реформ повинні стати усунення істотних перешкод та обмежень у доступі до правосуддя, розширення можливостей для одержання юридичної допомоги всіма прошарками громадян; розв'язання проблематики навантаження судів і зростання позасудового залагодження правових конфліктів; досягнення єдності практики правозастосування; гарантування незалежності суддів; покращення механізмів призначення суддів на посаду, впровадження заходів інформування стосовно функціонування судових органів, недопущення

здійснення безпосереднього або опосередкованого тиску на суд і профілактика неаргументованої критики під час учинення правосуддя тощо.

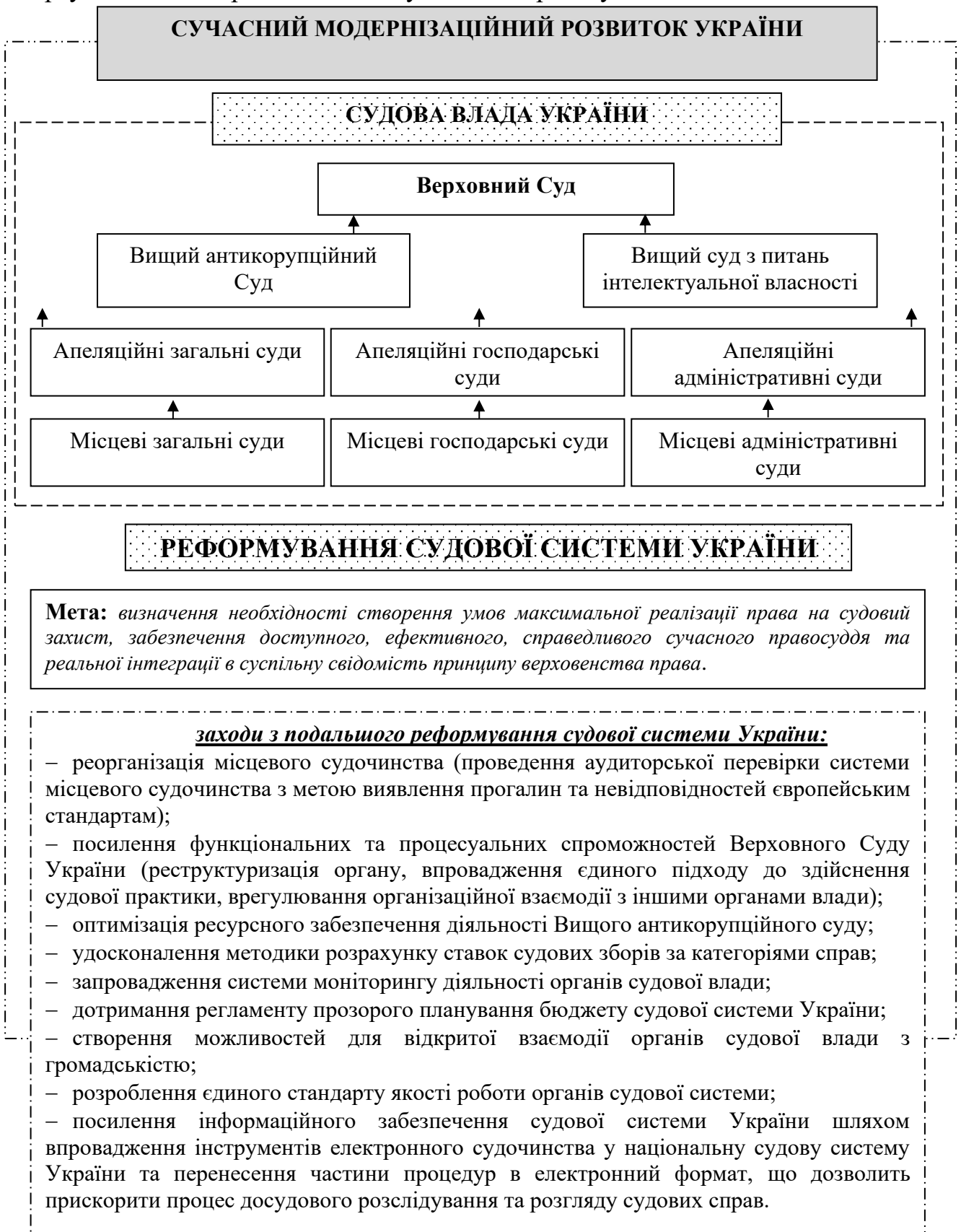

Рис. 1. Концептуальна схема реформування судової системи як структурної складової сучасного модернізаційного розвитку України

Встановлено, що інституційна спроможність судової системи – це здатність судової системи ефективно виконувати свої функції шляхом забезпечення єдності кадрових, організаційних, процесних та ресурсних можливостей у конкретно визначених законодавством межах, що вважається головною передумовою стабільного демократичного становлення правової держави. У процесі реформування судової системи України варто надати їй відповідну інституційну спроможність, достатню для самостійного та успішного здійснення нею своїх завдань. Щоб вивчити інституційну спроможність судової системи, рекомендовано розглядати її як єдиний комплекс судів та інших органів, що підтримують діяльність судів і правових інститутів, та їх взаємовідносин. Відтак складовими судової системи вважаються суди, органи судового управління та суддівського самоврядування, суддівський корпус, норми формування судової системи, правові принципи (судове право) та інше.

Доведено, що зростання інституційної спроможності пов'язане зі значною кількістю заходів, до яких належать: покращення управління (передбачає напрацювання механізмів та законів), державної адміністративної та регуляторної систем, більш результативне й відкрите виконання державними органами своїх завдань і забезпечення державних послуг. Водночас складовими інституційної спроможності судової системи України вважаються: структурна організація судової системи; законодавче й нормативне забезпечення; фінансові можливості; забезпечення кваліфікованими кадрами; організаційна автономія судів і незалежність суддів; співпраця між судовими органами та зовнішні взаємозв'язки; управлінські системи й практики, керівництво та судове адміністрування; навчання, а також підтримка кваліфікації суддів і працівників апарату судів; судове самоврядування; запровадження сучасних технологій та ін.

У результаті дослідження вдалося дійти висновку, що інституційна спроможність судової системи України містить певний комплекс складових та особливостей, які гарантують її продуктивне функціонування і дають змогу досягати мети діяльності даної інституції. З огляду на це в нинішніх умовах системних перетворень потрібно говорити про цілісні особливості регуляції діяльності судової системи України, що знаходить свій вияв у комплексному й відповідному впорядкуванні різного роду аспектів функціонування судів, суддівського самоврядування, у формуванні потрібного правового підґрунтя для вчинення правосуддя в Україні, утверджуючи в такий спосіб спроможність української судової системи.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, яке полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні шляхів реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері. Результати, отримані в процесі дослідження, підтверджують досягнення поставленої мети й вирішення завдань, дають підстави сформулювати наступні висновки і практичні рекомендації:

1. Визначено сутність поняття судової системи та модернізаційного розвитку в сучасному науковому дискурсі. Поняття «судова система» у контексті застосування його в національному законодавстві запропоновано розуміти як зовнішньо та внутрішньо упорядкований комплекс усіх судів, що функціонують на засадах Конституції та законів України, на які покладено виключні повноваження щодо здійснення правосуддя. При цьому поняття «модернізаційний розвиток судової системи» варто розуміти як комплекс прогресивних соціально-економічних та культурно-політичних змін, що відбуваються у сфері функціонування судової системи, з огляду на процеси глобалізації, євроінтеграції, інформатизації суспільства в контексті переформатування світового середовища, зорієнтованих на трансформацію судової системи, з одного боку, та зміцнення авторитетних позицій держави на міжнародній арені – з другого.

2. В результаті дослідження принципи побудови судової системи запропоновано визначати як історично утворені відповідно до практики та концепції функціонування судів, зумовлені економічним та ідейно-політичним ступенем розвитку соціуму нормативно закріплені положення, які окреслюють найважливіші вимоги та демонструють логічність організації судової системи держави, є виявом її суті та своєрідності і встановлюють напрямки розвитку. Охарактеризовано систему принципів побудови судової системи, яка включає: єдність судової системи; територіальність; спеціалізацію, інстанційність; ієрархічність; самостійність; доступність; сучасність; діджиталізованість; прозорість; комунікаційну відкритість. Крім того, варто наголосити на принципах, що включають вимоги до суддівського корпусу, а саме: збалансоване поєднання професійних та непрофесійних якостей суддів у здійсненні правосуддя; незалежність суддів; недоторканність суддів; незмінюваність суддів; інформаційно-комунікаційна грамотність суддів; добродішність суддів та ін. У дисертаційній роботі також окреслено аксіологічні основи реформування судової системи. З'ясовано, що принципи моралі поряд із законодавчими перевагами є важливою основою, аксіологічною базою для визначення суддею правозастосовчих норм у тому випадку, коли норми права теж ґрунтуються на таких аксіологічних поняттях, як доречність, справедливість, гуманність, моральна шкода та ін. Інакше кажучи, під час реформування судової системи слід враховувати інтелектуально-вольові та ціннісно-емоційні аспекти людської свідомості. З-поміж них особливо значущу функцію мають аксіологічні основи, які окреслюють ціннісні орієнтири людини, оскільки рішення, ухвалені в результаті судового розсуду, передбачає об'єктивне оцінювання фактів і доказів за допомогою суб'єктивного розуміння цих фактів та доказів суб'єктом правозастосовчої діяльності. Аксіологічна функція дає змогу суб'єкту судового правозастосування додержуватися збалансованості між нормами права та особистими ідеологічними ціннісними орієнтирами в межах судового розсуду. Таким чином, вивчення фактів і доказів та їх наступне неодмінне оцінювання передбачає аксіологічний процес взаємодії моралі й права, що, як результат, забезпечує здійснення правозастосовчої діяльності на практиці.

3. Систематизовано етапи становлення та розвитку судової системи в Україні, здійснено її загальну характеристику: I етап (липень 1990 - червень 1992 рр.) – пострадянський період; II етап (липень 1992 - червень 1996 рр.) – фундаментальний період; III етап (липень 1996 - червень 2001 рр.) – засадничий період; IV етап (липень 2001 - січень 2002 рр.) – період малої судової реформи; V етап (лютий 2002 - квітень 2006 рр.) – реструктуризаційний період; VI етап (травень 2006 - червень 2010 рр.) – період утвердження справедливого суду в Україні; VII етап (липень 2010 - 2019 рр.) – новий період; VIII етап (2019 - поточний момент) – новітній період. Однак, незважаючи на вжиті заходи, продовжують залишатися нерозв'язаними такі питання: 1) оптимізація норм організації системи судів України, щоб знизити адміністративний тиск на них; 2) поліпшення доступності правосуддя; 3) перебудова процесу формування, реорганізації та ліквідації судів; 4) закріплення на рівні Конституції права громадян бути залученими до вчинення правосуддя. Будова судової системи України передбачає такі основні складові: всі суди України організовані відповідно до принципів, які закріплені конституційно, та згідно з українським законодавством; органи суддівського самоврядування; органи судового адміністрування: Державна судова адміністрація та її територіальні управління; апарати судів; інші допоміжні органи, які сприяють результативному формуванню та діяльності судів України, враховуючи Вищу кваліфікаційну комісію суддів, Вищу раду правосуддя. Отже, наведена будова судової системи України має не тільки суди всіх ланок та рівнів, а й допоміжні органи та структури. Слід наголосити, що згідно з чинним законодавством України, в структурі судової системи мають бути присяжні та народні засідателі. Однак на сьогодні не існує процедури забезпечення їхнього залучення до здійснення правосуддя у певних видах судочинства. У 2020-2021 роках реформа судової системи триває.

4. Проаналізовано основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері функціонування судової системи на сучасному етапі. Вихідні положення стосовно вчинення правосуддя, зокрема діяльності судових систем демократичних світових держав, визначені в низці документів Організації Об'єднаних Націй, інститутів Євросоюзу та Ради Європи. З огляду на те, що набрав чинності Лісабонський договір про Європейський Союз та перетворення його в незалежну організацію з міжнародною правосуб'єктністю (2009 рік), установча документація Євросоюзу, на нашу думку, набула міжнародної ваги. Згідно з принципом людиноцентризму в міжнародній та європейській документації зафіксовано надзвичайно вагомні принципи, відповідно до яких правосуддя вимагає, щоб кожний мав право на неупереджений та публічний розгляд його справи в компетентному, незалежному та об'єктивному суді. Віддавши перевагу європейським цінностям щодо власного розвитку та маючи на меті стати членом Євросоюзу, Україна повинна пристосувати власні закони до законів Євросоюзу, провести судову реформу, зокрема й судової системи, за новими вимогами, що визначаються Європейським Союзом в межах Лісабонського договору. Однак у документації Євросоюзу сформульовано тільки узагальнені вимоги до судових органів певних країн – членів даного об'єднання, їх суддівського апарату та

додержання ними прав громадян на судовий захист. У документації Євросоюзу наголошується на потребі забезпечити додержання кримінально-правових і процесуальних прав та свобод, ключових норм судового процесу: права на неупереджений, публічний розгляд справи у встановлений термін незалежним та об'єктивним судом, визначеним відповідно до законодавства; права на дієве оскарження судового рішення; права на правову підтримку тощо.

5. Запропоновано шляхи удосконалення судової системи України на основі європейського досвіду. Дослідження будови судової системи європейських держав, урахувавши останні зміни в законодавстві, спрямовані на запровадження інтеграційних процесів, характерних для держав Європейського Союзу, дозволило окреслити низку проблем, які потрібно розв'язати Україні на шляху до членства в Євросоюзі. У даному аспекті необхідно брати до уваги декілька важливих факторів. По-перше, навіть такі держави як Німеччина і Франція продовжують покращувати свої судові системи. Основна їхня мета – зростання результативності функціонування суду, поліпшення якості та зниження вартості правосуддя, скорочення термінів розгляду справ, забезпечення більших можливостей мешканцям з метою альтернативного розв'язання спорів, які виникають. По-друге, перед державами, які нещодавно стали членами Євросоюзу, поставлено такі самі завдання щодо реформування судових систем, проте додалася вимога про оптимізацію спільної діяльності органів виконавчої влади (Міністерства юстиції) та органів суддівського самоврядування в галузі управління судовою діяльністю. По-третє, вимоги до реформування судових органів держав-кандидатів у члени Євросоюзу відрізняються від попередніх тим, що береться до уваги незадовільна діяльність країн щодо гарантування незалежної, неупередженої та відкритої судової влади, яку слід виправити з метою гарантування вищого рівня демократії, захисту прав людини і громадянина. Відтак висувається вимога щодо вжиття заходів, які в державах-членах Євросоюзу вже давно здійснені. У цьому контексті необхідно: сформувати судову інфраструктуру й забезпечити прозору та об'єктивну процедуру відбору суддів з чіткими термінами тривалості кожного етапу; вирішити проблему щодо термінів виконання судових рішень; сформувати єдину статистичну систему аналізу та оцінки судових справ у судах; усунути будь-яку можливість політичного, економічного чи іншого впливу на систему судових органів влади; заповнити суддівські вакансії у повному обсязі, що забезпечить оптимальне навантаження на суддів та гарантує якість судових процедур, написання рішень; полегшити доступність правосуддя; забезпечити умови для формування органів судового самоврядування на основі рівності представництва суддівського складу та ін.

6. Окреслено напрями подальшої реформи судової системи та визначено її вплив на розвиток України. Нині Україна перебуває на шляху змін та реформ, спрямованих на зростання результативного функціонування всіх органів державної влади, зокрема й судової ланки, що провадить власну діяльність через вирішення правових спорів між громадянами, органами влади та організаціями. Відповідно до Конституції України судова система має здійснювати захист населення, їх прав та обов'язків і від неправомірних дій держави, і від посягань інших осіб або

організацій, оскільки саме правосуддя вважається гарантом законності, справедливості й дисципліни в соціумі. Відповідно, довіра до органів правосуддя – це гарантія нормальної та результативної їх діяльності. Основними напрямками подальшої реформи судової системи є: вдосконалення інформаційної політики; подолання корупції; відновлення суспільної довіри до державної влади; оптимізація кадрового забезпечення; розроблення чітких підстав притягнення суддів до відповідальності на засадах невідворотності покарання; підвищення відкритості та наближеності судової системи до громадськості; посилення інформаційного забезпечення судової системи та ін.

7. Обґрунтовано перспективи удосконалення інституційного забезпечення функціонування судової системи, в контексті яких необхідно: удосконалити наявну систему місцевих судів; забезпечити належне фінансове, матеріально-технічне та інше забезпечення системи органів судової влади на всіх рівнях; усунути функціональну недосконалість в органах суддівського самоврядування; у достатній кількості укомплектувати високопрофесійними кадрами місцеві та апеляційні суди; усунути прогалини у міжрівневих судових комунікаціях; завершити реформу органів прокуратури; функціонально удосконалити систему адвокатської діяльності, посилити функціональну та процесуальну спроможність у здійсненні повноважень Верховного Суду та ін.

У контексті практичної реалізації подальшого реформування судової системи в Україні запропоновано:

– Верховній Раді України: внести зміни до процесуальних кодексів стосовно визначення категорій справ, які вирішуються одноособово; проаналізувати та підвищити дієвість механізму попередження зловживань усіма учасниками судової діяльності; посилити способи швидкого реагування на протизаконні дії учасників процесу судової діяльності;

– органам судової влади: завершити кадрову наповненість у судових інстанціях; удосконалити простір для підвищення кваліфікації кадрового забезпечення судової системи; поглибити інформаційно-комунікаційну кваліфікацію посадовців у контексті здійснення цифрової трансформації; посилити міжрівневу комунікацію органів судової влади та розширити їх можливості щодо транспарентної взаємодії з громадськістю через офіційний портал судової влади України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Головка Ю. Г. Проблемні питання судової системи України. *Економіка та держава Серія «Державне Управління»*, №7, 2018. С. 159-163.

2. Головка Ю. Г. Основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері функціонування судової системи на сучасному етапі. *Державно-управлінські студії*, №6 (18), 2019. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Stattia-DUS-6-2019>

3. Головка Ю. Г. Модернізаційний розвиток судової системи в сучасному науковому дискурсі. *Наукові перспективи: журнал*. № 4 (4) 2020. С. 197-205.

4. Головка Ю. Г. Організація судової системи Європейського Союзу. *Економіка та держава Серія «Державне Управління», №2 (18), 2021. С. 81-87.*

Статті в зарубіжних виданнях

5. Головка Ю. Г. Удосконалення судової системи України: нормативно-правовий аналіз. *Věda a perspektivy. Praha, České republika. № 1 (1) 2021. С. 237-243.*

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

6. Головка Ю. Г. Проблематика судової системи України. *Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників ООС (АТО): матеріали круглого столу до Дня захисника Вітчизни, Київ, 16 жовтня 2019 року / За заг. ред. Войтович Р. В., Ворони П. В. – Київ, ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. С. 127-129.*

7. Головка Ю. Г. Судова система як одна із головних засад сучасної міжнародної демократії. *Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації: збірн. матер. доповідей та тез III-ої Всеукраїнської інтернет-конференції, Київ, 15 квітня 2020 року / за заг. наук. ред. Р.В. Войтович, П. В. Ворони. Київ, ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2020. С. 460-463.*

8. Головка Ю. Г. Правовий механізм очищення судової системи від корупції. Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників ООС (АТО): матеріали круглого столу до Дня захисника Вітчизни, Київ, 19 жовтня 2020 року / За заг. ред. Войтович Р. В., Ворони П. В., Лахижі М. І. Київ, ІПК ДСЗУ, 2020. С. 127-130.

9. Головка Ю. Г. Нормативно-правовий аналіз судової системи України. *Topical issues of modern science, society and education: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 8-10 серпня 2021. С. 778-782.*

10. Holovko Yu. Development of the judicial system of Ukraine. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Берлін, Німеччина, 1-3 серпня 2021 року. С. 306-309.*

АНОТАЦІЯ

Головка Ю.Г. Реформування судової системи як структурна складова модернізаційного розвитку України. Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Київ, 2021.

У дисертації вирішене актуальне наукове завдання, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні шляхів реформування судової системи як структурної складової модернізаційного розвитку України та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері. Запропоновано структуру реформування судової системи як структурної складової

сучасного модернізаційного розвитку України з метою створення умов для максимальної реалізації права на судовий захист, забезпечення доступного, ефективного, справедливого, сучасного правосуддя та утвердження в суспільній свідомості принципу верховенства права. Удосконалено шляхи модернізації судової системи на основі аналізу міжнародного досвіду, в контексті якого необхідно: сформувати судову інфраструктуру й забезпечити прозору та об'єктивну процедуру відбору суддів; вирішити проблему щодо термінів виконання судових рішень; сформувати єдину статистичну систему аналізу та оцінки судових справ у судах; усунути будь-яку можливість політичного, економічного чи іншого впливу на систему судових органів влади; заповнити суддівські вакансії у повному обсязі; полегшити доступність правосуддя; забезпечити умови для формування органів судового самоврядування на основі рівності представництва суддівського складу та ін.

Ключові слова: державне управління, судова гілка влади, судова система, реформування, модернізація, модернізаційний розвиток, інституційне забезпечення.

ANNOTATION

Holovko Yu. Judicial system reform as a structural component of Ukraine's modernization development. Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of sciences in public administration on a specialty 25.00.01 – the theory and history of public administration. – Institute of Personnel Training of the State Employment Service of Ukraine, Kyiv, 2021.

The dissertation solves an urgent scientific task, which consists in the theoretical and methodological substantiation of ways to reform the judicial system as a structural component of modernization development of Ukraine and the development of practical recommendations for improving the activities of authorities in this area.

The structure of reforming the judicial system as a structural component of modernization of Ukraine is proposed in order to determine the need to create conditions for maximum realization of the right to judicial protection, ensuring accessible, effective, fair, modern justice and real integration into the public consciousness of the rule of law. local justice; optimization of resource provision of the activity of the Supreme Anti-Corruption Court; improving the methodology for calculating court rates by category of cases; introduction of a system for monitoring the activities of the judiciary; compliance with the regulations of transparent budget planning of the judicial system of Ukraine; creating opportunities for open interaction of the judiciary with the public; development of a single standard of quality of work of judicial bodies; strengthening the information support of the judicial system of Ukraine by introducing electronic court instruments into the national judicial system of Ukraine and transferring part of the procedures to the electronic format.

Ways to modernize the judicial system based on the analysis of international experience have been improved, in the context of which it is necessary to: form a judicial infrastructure and ensure a transparent and objective procedure for the selection of judges;

to solve the problem regarding the terms of execution of court decisions; to form a unified statistical system of analysis and evaluation of court cases in courts; eliminate any possibility of political, economic or other influence on the judiciary; to create a special body within the judicial infrastructure for the training and advanced training of judges; to fill judicial vacancies in full; facilitate access to justice; to provide conditions for the formation of judicial self-government bodies on the basis of equality of representation of judges, etc. The factors of development of electronic litigation are specified, among which: the only unified information platform for communications between all participants of judicial process and other public authorities; clearly defined standards of information content, which must meet a set of judicial information resources, electronic services, electronic kiosks, etc.; sufficient funding for the processes of informatization of the judicial system and, as a consequence, the high capacity of its software and hardware.

Key words: public administration, judicial branch of power, judicial system, reform, modernization, modernization development, institutional support.

ADNOTACJA

Holovko Yu. Reforma sądownictwa jako strukturalny element rozwoju modernizacyjnego Ukrainy. Rękopis.

Rozprawa na temat konkursu na stopień naukowy kandydata nauk w administracji publicznej na specjalności 25.00.01 – teoria i historia administracji publicznej. – Instytut Szkolenia Kadr Państwowej Służby Zatrudnienia Ukrainy, Kijów, 2021 r.

Rozprawa rozwiązuje pilne zadanie naukowe, które polega na teoretycznym i metodologicznym uzasadnieniu sposobów reformy sądownictwa jako strukturalnego elementu modernizacji Ukrainy oraz wypracowaniu praktycznych rekomendacji dla usprawnienia działań rządu w tym zakresie. Struktura reformy sądownictwa jako strukturalny element nowoczesnego rozwoju modernizacyjnego Ukrainy jest proponowana w celu stworzenia warunków dla maksymalnej realizacji prawa do ochrony sądowej, zapewnienia dostępnego, skutecznego, sprawiedliwego, nowoczesnego wymiaru sprawiedliwości oraz ustanowienia rządów prawa w świadomości publicznej. Udoskonalono sposoby modernizacji sądownictwa oparte na analizie doświadczeń międzynarodowych, w ramach których konieczne jest: stworzenie infrastruktury sądowniczej oraz zapewnienie przejrzystej i obiektywnej procedury wyboru sędziów; rozwiązać problem dotyczący terminów wykonania orzeczeń sądowych; stworzenie jednolitego systemu statystycznego analizy i oceny spraw sądowych w sądach; wyeliminować jakąkolwiek możliwość wywierania politycznego, gospodarczego lub innego wpływu na system sądowniczy; utworzenie w ramach infrastruktury sądowej specjalnego organu zajmującego się szkoleniem i zaawansowanym szkoleniem sędziów.

Wyszczególniono czynniki rozwoju sporów elektronicznych, wśród których znajdują się: jedyna ujednolicona platforma informacyjna do komunikacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu sądowego a innymi organami władzy publicznej; jasno określone standardy treści informacyjnych, które muszą spełniać zbiór zasobów informacji sądowej, usług elektronicznych, kiosków elektronicznych itp.

Słowa kluczowe: administracja publiczna, sądownicza władza, sądownictwo, reforma, modernizacja, rozwój modernizacyjny, wsparcie instytucjonalne.

Підписано до друку 06.08.2021
Формат 148x210 мм. Обл.-вид.арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Свідоцтво серії ДК № 1805 від 25.05.2004

Віддруковано з оригінал-макета в Інституті підготовки кадрів державної служби
зайнятості України
03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, тел. (044) 536 -14-85